

A Rotterdami Központi Könyvtár

Beszélgetés P. J. Th. Schoots úrral, a könyvtár igazgatójával

Princz Oszkár : Két évvel ezelőtt – az Eszperantó Világkongresszus résztvevőjeként – a közeli szállodában laktam. Reggel és este, a kongresszusi központba menet és jövet ismét és ismét megcsodáltam a kultúra e modern palotáját. Egyik napon az előcsarnokba is bepillantottam, de akkor időm szűkös volta miatt nem tudtam volna alaposan megismerkedni a könyvtárral, pedig már akkor sejtettem, nem mindennapi látóivalók rejtőznek a falak mögött. Ezért is nagy öröm számomra, hogy ma fogadni tudott. Igazgató úr, hadd kezdjem egy kézenfekvő kérdéssel : mikor alakult az első könyvtár itt Rotterdam-ban?

P. J. Th. Schoots : A dokumentumok szerint városunk első könyvtárát 1604-ben alapították. Kezdetben tudományos célokat szolgált, s csak jóval később vált mindenki által látogatható közkönyvtárrá. A következő évszázadban több magán- és nyilvános könyvtár is működött városunkban. Közvetlen elődkönyvtárunk, mely tőlünk száz méterre működött, annak ellenére, hogy történetének utolsó évtizedeiben folyamatosan bővült, s területe már elérte az 5000 négyzetmétert, a kiegészítő négy épülettel együtt pedig a 8000-et is meghaladja, nem tudta kielégíteni a növekvő igényeket. 1974-ben fogalmazódott meg egy új könyvtári központ építésének terve. Már abban az időben is anakronisztikus lett volna könyvtárát hagyományos könyvkölcsönzőként építeni. Nyilvánvaló volt, hogy a fő profil megtartásával kulturális központ lehet csupán a megoldás. Tervkoncepciókat a városközösség vezetősége elfogadta, s megkezdődhetett a több éves tervező-előkészítő munka. A terv elkészítésébe a kulturális és társadalmi élet számos szakembere bekapcsolódott, hisz széles érdeklődő réteg számára kívántuk felépíteni a kulturális központunkat. Az 1983-ban felavatott, 23 ezer négyzetméter összalapterületű intézményben a központi könyvtáron kívül helyet

kapott többek között egy 180 férőhelyes színházterem és egy kiállítási szalon is. Kisebbségi termeinket ingyenesen bocsátjuk az önszerveződő, nem profitcélú szervezetek rendelkezésére (gyűjtők, különböző hobbi szervezetek stb.). Természetesen olyan társadalmi szervezetek is használhatják helyiségeinket mint a környezetvédők, az eszperantistáké, vagy a holland–kínai baráti köré.

P. : Ma hétfő van, s így a könyvtárat a nagyközönség nem látogathatja, mégis a földszint egy részén sokan álltak a különböző pultok előtt. Milyen részleg működik ott?

Sch. : Információs centrumunk minden nap reggeltől estig működik, így a különböző munkaidőbeosztásban dolgozók is fel tudnak keresni bennünket. Tizenöt témában adunk folyamatosan tájékoztatást: jogi, oktatási-nevelési kérdések, munkavállalási lehetőségek, vállalkozási tanácsadás, külföldi származásúak beilleszkedési problémái stb.

P. : Miképp szerzik meg a szükséges információkat?

Sch. : Az információs osztályunkon dolgozó valamennyi kollégánk sokoldalú, művelt ember. Kapcsolatban állnak területük minden fontos intézményével, így a részinformációkat összegyűjtve komplex tájékoztatást tudnak nyújtani.

P. : Hányan dolgoznak a könyvtárban?

Sch. : Több mint négyszázan, a technikai személyzetet is beleértve.

P. : Ki finanszírozza ezt a hatalmas létesítményt?

Sch. : 1975-ig a város fizetett minden költséget, ekkor azonban új törvény született a kultúráról. A törvény szerint az alkalmazottak teljes bérét és az egyéb költségek 20 százalékát állami költségvetésből fedezik. E kedvező állapot azonban nem tartott sokáig, mert kiderült, hogy ezt a nagy terhet az állami költségvetés nem tudja elviselni. A néhány éve életbe lépett

új törvény szerint mi 15 millió gulden támogatást kapunk évenként, a többi 20–25 milliót a várostól kapjuk. (Egy gulden kb. 35 forint).

P. : Rajtuk kívül más nem járul hozzá a költségvetéshez

Sch. : Nem. Így a legnagyobb terhet a város viseli.

P. : És a kapott összeg elégséges az ellátandó feladatokra?

Sch. : Sohasem elég. A központi könyvtáron kívül ugyanis 28 fiókkönyvtárunk is működik, költségeiket is mi fedezzük. Tavaly csupán 32 milliót kaptunk, két évvel ezelőtt pedig 40 milliót. A gazdasági helyzet rosszabbodása miatt a mi támogatásunkat is csökkentették, de reméljük már túl vagyunk a holtponton. A gondok ellenére az elmúlt években sikerült felépítenünk egy új kerületi könyvtárat. Sajnos még ma is léteznek lakótelepek, ahol nincs könyvtárunk.

P. : A támogatás összegénél figyelembe veszik az inflációt?

Sch. : Nálunk az infláció gyakorlatilag elhanyagolható, a mi területünkön nem érte el az egy százalékot sem.

P. : Kérem, mondjon néhány szót magáról a könyvtárról. Milyen osztályozási rendszert alkalmaznak?

Sch. : Hollandiában az ETO speciális rendszerét alkalmazzuk, ez lényegében téma szerinti osztályozást jelent. Mindezt a számítógépeknek köszönhetően teljesen automatizálni tudtuk. Az olvasók a maguk által használt té-

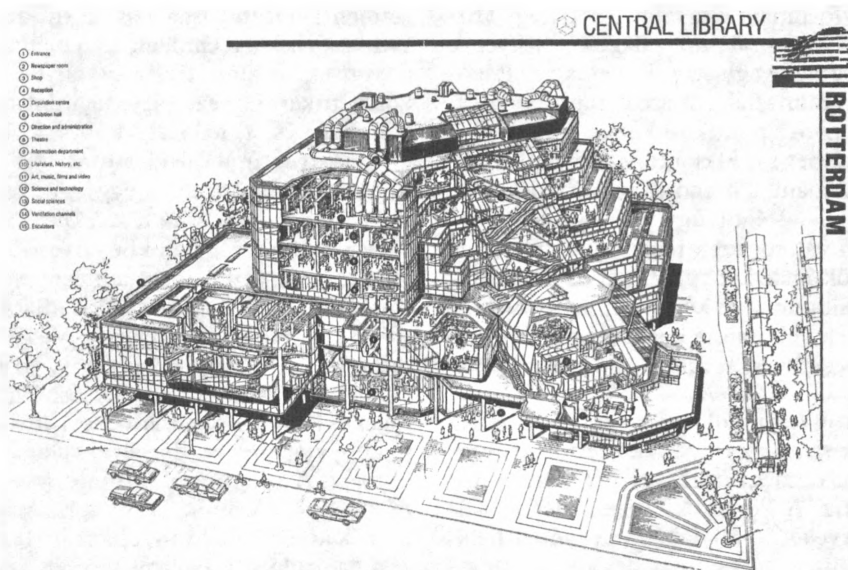
mákat beírják a számítógépbe és a géptől megkapják a választ: a keresett könyv hol található. Amennyiben a számítógépben a beírt téma nem szerepel, a gép kérdéseket tesz fel az olvasónak és így közösen megtalálják a könyvet. Mivel könyvtárunkat a legszélesebb publikum látogatja, ezért igyekszünk olyan tájékoztatói rendszert kidolgozni, amely a lehető legegyszerűbb és minél több ember számára érthető. A könyveken azonosító rajzok és színek találhatóak, melyek kinagyítva minden emeleten láthatók a tájékoztatósi táblákon. A tájékoztatósi szisztéma a potenciális használókhoz igazodik: a regényeknél egyszerű szimbólumokat használunk. Pl. családregényeknél stilizált házat, krimiknél pisztolyt stb., a fiatalok által kedvelt zenei gyűjteményünknel színekkel különböztetjük meg a stílusokat, a szakkönyveknel betű és számkódokat használunk.

P. : Hányan látogatják a könyvtárat?

Sch. : Tavaly fogadtuk a tízmilliomodik látogatót. Évente több mint 2 millióan lépik át intézményünk küszöbét. Ez azt jelenti, hogy naponta 8 ezren keresnek fel bennünket a legkülönbözőbb célokból: van aki információt kér, van aki csak kellemes környezetben kíván szórakozni, vagy csupán felfrissülni jön hozzánk, mások tanulnak, különböző témákat kutatnak.

P. : Miképp szerzik be az új műveket?

Sch. : Minden fiókkönyvtár egy bizonyos összeget kap, amellyel szabadon rendelkezik. Minden részlegünk hetente megkapja az új

könyvek annotált jegyzékét, melyen mintegy 300 új cím található. Az igények összeállítása és megrendelése itt a központi könyvtárban történik. A megrendelendő könyvek kiválasztása nagy felelősségtudatot igényel, hisz rendkívül sokféle igényt kell összehangolniuk az illetékes vezetőknek. A döntésnél el kell kerülni bárkinek a diktátumát, jöjjön az akár jobbról, akár balról. A döntés mentes kell legyen bármiféle előítélettől. Szerencsére nem sok bírálatot kap intézményünk e vonatkozásban, annak ellenére, hogy néha extrém esetek is előfordulnak. Nemrég például a városközösség különböző fórumain vita folyt arról, hogy Hitler Mein Kampfja megtalálható legyen-e könyvtárunkban vagy sem. Egyesek az eltávolítását szorgalmazták, mások úgy érveltek, hogy bizonyos politikusoknak, kutatóknak szükségük lehet rá. Hasonló vita alakult ki az apartheid témájú, a homoszexualitást tárgyaló könyvekről is. Végül úgy döntöttünk, hogy ugyan nem válunk ezen témák gyűjtőjévé, de ha az ellenük ágáló könyveket nálunk is megtalálják, minimum egy-két ilyen könyvnek is fellelhetőnek kell lennie könyvtárunkban.

P. : A megjelenést követően hány nap múltán kerül az új könyv az olvasó elé?

Sch. : Attól függ, hol jelent meg a könyv. Az új könyvek szakok és nyelvek szerinti jegyzékét minden részlegvezető egy héten át tanulmányozhatja. A következő héten megrendeljük a könyveket, s általában egy héten belül meg is kapjuk őket. Egy-egy hét áll a katalogi-

zálás, illetve a kötészet rendelkezésére. A Hollandiában kiadott könyvek általában négy héttel a megjelenés után az olvasók kezébe kerülhetnek.

P. : Milyen az irányítás és a vezetés struktúrája?

Sch. : A könyvtár felügyeletét a városközösség vezetősége látja el, amely kinevezi és szükség esetén leváltja a személyes felelősséggel felruházott vezetőt, az igazgatót. Az igazgató feladata a könyvtár képviselése a külső szerveknél, valamint a városi könyvtárhálózat felügyelete. Helyettesem hat beosztott osztályvezetőjén keresztül irányítja az intézményhálózatokat: ezek a technikai, a személyzeti, a gazdasági és adminisztratív osztályok vezetői, a közös titkárság vezetője, valamint a központi könyvtár és a hálózati könyvtárak vezetői. Olyan struktúrát alakítottunk ki, amelyben 6–7 alstruktúra tartozik egy-egy vezetőhöz.

P. : Hogyan történik a kölcsönzés?

Sch. : A gyűjtőkörünkbe tartozó 23 nyelven félmillió könyv található a polcokon. Az olvasók ezekből közvetlenül válogathatnak. A további 1,5 millió könyvtári egységből (benne mintegy 15 ezer gyermekkönyv, 10 ezer kompaktlemez, 2000 folyóirat) elsősorban a számítógépes katalógusok, másodsorban a tájékoztató könyvtárosok segítségével válogathatnak az olvasók. A kölcsönzés adminisztrációja is számítógéppel történik, így naprakészen látjuk, melyik könyv kinél van, mikor jár le a kölcsönzési határidő stb. Ha egy keresett könyv nincs

a könyvtárban, természetesen előjegyezzük, s beérkezésekor értesítjük az olvasót. Ha pedig a mi könyvtárunkban nem található, meghozatjuk hazai vagy külföldi könyvtárakból.

P. : Rendelkeznek-e valamilyen könyvritkassággal?

Sch. : Kevés egyiptomi kéziraton kívül csupán néhány 17. századi Erasmus-mű és -kézirat van birtokunkban. Róluk is saját restaurátor műhelyünkben gondoskodnak.

P. : Tapasztalata szerint miben egyedi az Önök könyvtára?

Sch. : A már érintetteken túl talán a komplexitásra való törekvésünket emelném ki: komplex szolgáltatást nyújtunk az olvasónak. Ha olvasás közben megéhezik, ehessen a büfében, ha elfelejtett valamit elintézni, telefonálhasson az itt működő postahivatalban, küldhessen pénzt a bankból, tarthasson összejevetelt azonos érdeklődésű barátaival, hogy legyen kedve máskor is visszajönni.

Köszönöm az interjút.

Princz Oszkár

A lapokban olvastuk

Anyanyelven olvasni

A könyvtáros küldetése

Szenc kisváros, Pozsonytól 25 kilométerre található. Jelenleg 14 000 lakosa van, ennek 32 százaléka magyar anyanyelvű. Gyorsan gyarapodik a lélekszám, 1980-ban még csupán 11 ezret számlált a város. Pozsony közelsége is hatással van Szencre, könnyen el lehet érni a főváros munkahelyeit. De a korábban nem fejlesztett községekből is jelentős volt a betelepülés. A népmozgás megbontotta a népesség hagyományos szerkezetét: 1945-ig színmagyar település volt a város. Az elmúlt évtized „városfejlesztési” elképzelései Szenc külső képét is megváltoztatták, pontosabban elrondították. A mezővárosi jelleg eltűnőben, piszkos toronyházak éktelenkednek a városközpontban, egész házsorokat döntöttek romba. Most is bontják a belváros régi házait. A legenda szerint, a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején magas beosztású román küldöttek tanulmányozták Szlovákiában a „városrombolást”, s a tapasztalatokat fölhasználva hirdették meg odahaza a hírhedt falurombolási tervet. Mindenesetre az erősebb szlovák zöld mozgalmak már hallatják hangjukat, magában a fővárosban is ellenzik a régi házak, lakóépületek eltüntetését.

A Szenc központjában található Művelődési Házban lelt helyet a könyvtár. Maga a ház akár idehaza is állhatna: hatalmas, semmire nem való előcsarnok, parányi termék. A könyvtár majdnem 50 000 kötete is több kis szobában

kapott helyet. Az állomány 30 százaléka magyar nyelvű, ez a lakosság arányát tükrözi. *Polák Margit* a magyar anyag szerzeményezője így vall: – Tavaly 12 ezer koronát fordíthatunk magyar könyvek vásárlására. A beszerzési keretet negyedévente kapjuk, s az itteni könyvesbolt választékából válogathatunk. De kapom a magyarországi kiadói terveket is, jár a Könyvvilág, s a prágai Magyar Kultúra negyedéves tájékoztatója. Ha valamit nagyon meg akarok szerezni, az sikerül, de sok utánjársába kerül.

A könyvtár évente kölcsönzési tervet készít, megtervezik a kölcsönzendő dokumentumok számát, megoszlását. Durván számítva évente 60 000 kötetet kölcsönöznek. – Érdekes módon, kimutatható, hogy a lakosság 30 százaléka kölcsönöz magyar nyelvű könyveket – mondja *Polák Margit*. – De szerintem többen olvasnak magyarul. Azt nem tudjuk, hogy egy-egy kivitt könyvet odahaza elolvas-e más is. De sejtjük. Már csak azért is, mert így egy családból egy személynek kell beiratkozási díjat fizetni. A gyerekirodalom kihasználtsága a legnagyobb. De nagyon számít az, hogy ki milyen iskolába jár. Sok szülő iratja szlovák iskolába a gyereket, így sok nebuló elveszik, se szlovákul, se magyarul nem tud rendesen. Aztán a kudarcélmény szépen leszoktatja az olvasásról. De korábban ajánlatos volt betartani a kölcsönzési arányokat, egy szlovák nemzetiségű